

Analyzing the Challenges and Solutions for Strengthening and Cultivating Religious and National Values in Iranian-Islamic Families

واکاوی چالش‌ها و راهکارهای تقویت و تربیت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌های ایرانی - اسلامی در عصر دیجیتال؛ با تأکید بر رویکرد کیفی

علی اکبر دولتی*^۱ استاد یار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹ - ۱۴۶۶۵ تهران، ایران

دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، گروه علوم تربیتی

فاطمه اکبری^۲

Abstract

This research, with a qualitative approach and employing semi-structured interviews, aims to investigate the challenges and opportunities for strengthening and fostering religious and national values in Iranian-Islamic families in the digital age. The statistical population of this research consisted of professors from universities in Semnan province, who were selected using purposive and snowball sampling methods. The results of the research showed that the family, as the most important educational institution, faces challenges such as the influence of social media and inappropriate content in the digital age, while the media, especially cinema, can play a significant role in strengthening values by producing purposeful content and positive role models. Furthermore, the government, through financial support, investment in education, and the formulation of appropriate laws, can pave the way for raising a generation that is aware and committed to religious and national identity. Ultimately, cooperation and coordination between the family, the media, and the government, along with intelligent control and guidance of technology use, is essential for strengthening values.

Key words: Strengthening and nurturing, religious and national values, family, digital age, qualitative analysis.

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف واکاوی چالش‌ها و فرصت‌های تقویت و تربیت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌های ایرانی - اسلامی در عصر دیجیتال، با رویکردی کیفی و استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. جامعه آماری این پژوهش را اساتید دانشگاه‌های استان سمنان تشکیل دادند که با روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌ای انتخاب شدند. نتایج پژوهش نشان داد که خانواده، به عنوان مهم‌ترین نهاد تربیتی، در عصر دیجیتال با چالش‌هایی نظیر تأثیر رسانه‌های اجتماعی و محتوای نامناسب مواجه است، در حالی که رسانه‌ها، به ویژه سینما، با تولید محتوای هدفمند و الگوهای مثبت، می‌توانند نقش بسزایی در تقویت ارزش‌ها ایفا کنند. همچنین، دولت با حمایت‌های مالی، سرمایه‌گذاری در آموزش، و تدوین قوانین مناسب، می‌تواند زمینه را برای تربیت نسلی آگاه و پایبند به هویت دینی و ملی فراهم کند. در نهایت، همکاری و هماهنگی بین خانواده، رسانه‌ها و دولت، همراه با کنترل و هدایت هوشمندانه استفاده از تکنولوژی، برای تقویت ارزش‌ها ضروری است.

کلمات کلیدی: تقویت و تربیت، ارزش‌های دینی و ملی، خانواده، عصر دیجیتال، تحلیل کیفی.

مقدمه

خانواده به عنوان اولین و اساسی‌ترین نهاد اجتماعی بر شمرده می‌شود (نادری و همکاران، ۱۴۰۲؛ امیری، ۱۴۰۱؛ نیازی و همکاران، ۱۴۰۰). در رویکرد دینی نیز خانواده جایگاه بسیار مهمی دارد، چنانکه به عنوان محبوب‌ترین نهاد نزد خداوند متعال نامیده شده است (شریفی زارچی و رضوانی، ۱۳۹۹). بسیاری از نظریه‌پردازان برجسته روانشناختی استدلال می‌کنند که هویت دینی در چارچوب خانواده شکل می‌گیرد (سلمانی، ۱۴۰۱). همچنین تعهد به ارزش‌های دینی عملاً به عنوان یک سیستم ارزشی، جهت‌دهنده حرکت‌های انسان است (وحدانی و آتشی، ۱۴۰۲) و منبع اصلی هویت ملی در جوامع سنتی، دینی و سیاسی (مخصوصاً نهاد دولت - ملت) در نظر گرفته می‌شود (ابوالقاسمی و همکاران، ۱۳۹۲).

با این وجود، با ورود تکنولوژی و وسایل ارتباط جمعی به خانواده‌ها، ارزش‌های اجتماعی خانواده تحت تأثیر قرار گرفته است (تاک و همکاران، ۱۴۰۲). برای مثال، استفاده از رسانه‌های اجتماعی تأثیرات مختلفی بر باورها و اعمال مذهبی دارد (دارابی و همکاران، ۱۴۰۲) به طوری که رسانه‌ها به منبعی برای تجربه دینی تبدیل شده‌اند، زیرا اکنون اعمال، باورها و نمادهای دینی را ارائه می‌دهند (آل زمان، ۲۰۲۲). برای بشریت، علم و فناوری، ضررهای بالقوه منفی به همراه دارد (قوریب و افندی، ۲۰۲۴)، اما به طور مثال رسانه‌های اجتماعی می‌توانند فرصت‌های زیادی را در فرآیند آموزش ایجاد کنند (موفتاج، ۲۰۲۴)، با این حال می‌توانند چالش‌هایی را نیز ایجاد کنند (بزولا و همکاران، ۲۰۲۲). در راهبرد تنوع، با بهره‌مندی از قوت‌ها در یک سازمان یا سیستم برای مقابله با تهدیدها انجام می‌شود و هدف آن به حداکثر رساندن نقاط قوت و حداقل رساندن تهدیدهاست (گلجائی و ستوده، ۱۳۹۶).

جهان امروز شاهد ظهور انواع رسانه‌های مبتنی بر اینترنت است که کاربران آن به طور شگرفی در حال افزایش هستند (قائدرحمتی و ترکیان تبار، ۱۴۰۱؛ ابوالقاسمی و همکاران، ۱۳۹۲). بر اساس آمار، از سال ۲۰۲۲، ۹۷ درصد از نوجوانان از اینترنت استفاده می‌کنند (کریم و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین در عصر مدرن بیشتر ارتباطات از طریق رسانه‌های جمعی صورت می‌گیرد (کاپلان و یوکسل، ۲۰۲۳) و رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، تقریباً در هر خانه‌ای وجود دارند (بزولا، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، استفاده مناسب از فناوری‌های دیجیتال و رویکرد آموزشی در طراحی مدل‌های یادگیری می‌تواند باعث بهبود نتایج یادگیری دانش‌آموزان شود (کریولوسی و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر این، فیلم یکی دیگر از چیزهایی است که دنیای مدرن معرفی کرده است (نویانو و سیمانجونتاک، ۲۰۲۲). فیلم یکی از رسانه‌های ارتباط بصری در قالب تصاویر متحرک بر اساس داستان یا فیلمنامه‌ای است که طراحی شده است (هونام و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین فیلم‌ها با نگرش‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی غالب درگیر می‌شوند و بر آنها تأثیر می‌گذارند (کیم و کیم، ۲۰۲۱). از طرف دیگر، ارزش‌ها بنیان خانواده را شکل می‌دهند و به آن هویت می‌بخشند؛ لذا خانواده، به عنوان یک نهاد ارزش‌محور تلقی می‌شود که فضای کافی برای انواع رفتارها و اعتقادات مذهبی را فراهم می‌کند (نیازی و همکاران، ۱۴۰۰). افزون بر این، روابط عاطفی قوی میان فرزندان و والدین، فواید متعددی برای فرزندان دارد (امیری، ۱۴۰۱). دانش‌آموزانی که روابط خوبی با والدین خود داشتند و مذهبی‌تر بودند، نسبت به دانش‌آموزانی که روابط ضعیف با والدین خود داشتند و کمتر مذهبی بودند، از سلامت روانی بهتری برخوردار بودند (سوجاروتو و همکاران، ۲۰۲۳).

۱. Al-Zaman

۲. Qorib and Afandi

۳. Muftah

۴. Bozzola

۵. Karim

۶. Kaplan and Yuksel

۷. Bozzola

۸. Criollo-C

۹. Noviana and Simanjuntak

۱۰. Hanum

۱۱. Kim and Kim

۱۲. Sujarwoto

تحقیقات قوریب و افندی (۲۰۲۴) نشان داد که ارزش‌های نبوی، پایه‌ای اخلاقی و معنوی را فراهم می‌کنند که می‌تواند استفاده مسئولانه، انسانی و پایدار از علم و فناوری را هدایت کند. همچنین آل زمان (۲۰۲۲) به این نتیجه رسید که رسانه‌های مبتنی بر اینترنت اکنون محیط مناسب‌تری را برای مؤمنان صرف نظر از مذهبشان ایجاد کرده‌اند و دین را جدایی‌ناپذیرتر و نزدیک به زندگی روزمره آنها می‌کنند. ملکی و همکاران (۱۴۰۰) بیان داشتند که تأثیرگذاری اینترنت بر ارزش‌های خانواده از منظر هویت دینی و ملی بررسی شده و به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهای روابط احساسی و آگاهی خانواده در استفاده فرزندان از اینترنت بیشترین نقش را بر ارزش‌های خانواده دارند. به همین ترتیب، ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۹۲) مطرح کردند که هر چه اعتیاد (وابستگی) به اینترنت بیشتر باشد، از ارزش‌های خانواده کاسته می‌شود. علاوه بر این، نادری و همکاران (۱۴۰۱) به این نتیجه رسیدند که والدین نفوذ زیادی بر شکل‌گیری شخصیت کودک اعمال می‌کنند؛ آنها می‌توانند به وسیله شیوه‌هایی که نسبت به کودک رفتار می‌کنند، به رشد شخصیت او کمک کنند یا مانع آن شوند. بر اساس تحقیقات کاپلان و یوکسل (۲۰۲۳)، انتشار دانش و محتوای دینی به افراد به طور فزاینده‌ای بر ارتباطات جمعی و رسانه‌های اجتماعی متکی است. گلجائی و ستوده (۱۳۹۶) به این یافته رسیدند که انتشار اندیشه‌های اسلام ناب به کمک رسانه‌ها، مؤسسات و مراکز تبلیغاتی برای جلوگیری از تخریب عقاید مسلمانان و مبارزه با اسلام‌هراسی و شیعه‌هراسی در جهان بسیار مؤثر است. در این راستا، پژوهش شریفی زراچی و رضوانی (۱۳۹۹) بیان نمود که نظریه تحول فرهنگی رونالد اینگلهارت به این نتیجه رسید که بین جهانی شدن و ارزش فرزندان از سویی و بین نسل‌های مختلف و میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی از سوی دیگر رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. دارابی و قربانی (۱۴۰۲) در تحقیقی به نام فرصت‌ها و چالش‌های دین در رسانه‌های نوین با تأکید بر اینستاگرام به این نتیجه دست یافتند که با وجود چالش‌ها، رسانه‌های اجتماعی می‌توانند در جذب جوانان به فعالیت‌های مذهبی و پرورش ارتباطات صمیمانه مؤثر باشد. هونام و همکاران (۲۰۲۲) در تحقیقی به نام معنی عشق خانوادگی در فیلم خانوادگی نتایج حاکی از آن بود که فیلم می‌تواند مکانی برای هدایت استعدادها و کارها باشد.

پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهند که تکنولوژی سبب افزایش نقش عوامل مؤثر در تعمیق‌بخشی ارزش‌های دینی و ملی خانواده شده است. البته تأکیدات عمدتاً به جنبه‌های منفی این عصر معطوف می‌شود، اما نکته حائز اهمیت این است که ما می‌توانیم از فرصت‌های ایجادشده توسط فناوری در صدد تعمیق‌بخشی به ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها باشیم. با این حال سطح آگاهی خانواده‌ها نسبت به شیوه‌های والدگری کامل نیست و این ناآگاهی می‌تواند مسائلی را در برقراری روابط با فرزندان ایجاد کند (عبداللهی، ۲۰۲۰). با وجود پژوهش‌های متعدد در زمینه تأثیر تکنولوژی بر خانواده، هنوز کمبود پژوهش‌های جامع و متمرکز بر تأثیر آن بر ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها به چشم می‌خورد و راهکارهای عملی و مؤثر برای تقویت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها، احساس می‌شود. نقش رسانه‌ها و فیلم در انتقال ارزش‌ها، به ویژه در خانواده‌ها، نیازمند بررسی دقیق‌تر و جامع‌تر است. خلاء پژوهشی در این زمینه، مانع از بهره‌گیری مؤثر از این ابزارها در جهت تقویت ارزش‌های دینی و ملی می‌شود

روش تحقیق

رویکرد پژوهش در این مطالعه به صورت کیفی و با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شده است. این رویکرد به محقق اجازه می‌دهد تا ضمن حفظ انسجام و تمرکز بر موضوع پژوهش، انعطاف لازم برای پرسش‌های عمیق‌تر و دریافت پاسخ‌های تفصیلی از مصاحبه‌شوندگان را داشته باشد. با توجه به هدف پژوهش که واکاوی چالش‌ها و فرصت‌های تقویت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌های ایرانی در عصر دیجیتال است، جامعه آماری این پژوهش را اساتید دانشگاه‌های سراسر استان سمنان (شامل دانشگاه‌های سراسری، پیام نور و فرهنگیان) تشکیل می‌دهند. این انتخاب به دلیل تخصص و دانش این گروه در زمینه‌های مرتبط با خانواده، ارزش‌ها، رسانه و جامعه است. نمونه آماری به صورت هدفمند و با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌ای انتخاب شده است. در این روش، ابتدا با تعدادی از اساتید مطلع و صاحب‌نظر در حوزه‌های مرتبط مصاحبه انجام شد و سپس از آنها خواسته شد تا سایر افراد واجد شرایط را معرفی کنند. این فرآیند تا رسیدن به اشباع نظری و جمع‌آوری داده‌های کافی ادامه یافت. برای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بهره برده شد. سوالات مصاحبه به شرح زیر است:

۱. چه راهکارهایی برای تعمیق‌بخشی ارزش‌های دینی و ملی در عصر دیجیتال وجود دارد؟
۲. رسانه‌های جمعی چگونه می‌توانند سبب ترویج فرصت‌ها در جهت تقویت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها شوند؟

۳. چگونه با استفاده از فیلم‌ها و تولیدات سینمایی می‌توانیم سبب ترویج ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها شویم؟
 ۴. خانواده‌ها چگونه می‌توانند چالش‌هایی که به خاطر فناوری و تکنولوژی به وجود آمده است را به عنوان فرصتی برای تقویت ارزش‌های دینی و ملی استفاده کنند؟

۵. دولت چه نقشی در راستای تقویت ارزش‌های دینی و ملی خانواده می‌تواند داشته باشد؟

قبل از انجام مصاحبه، توضیحات کلی در مورد موضوع پژوهش و اهداف آن به مصاحبه‌شوندگان ارائه شد. به منظور اطمینان از دقت و صحت اطلاعات جمع‌آوری شده، تمامی مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان ثبت و ضبط شد. این امکان به محقق می‌دهد تا پس از انجام مصاحبه‌ها، به طور مجدد به گفت‌وگوها گوش دهد و از جزئیات و نکات دقیق‌تری که ممکن است در حین یادداشت‌برداری از دست رفته باشد، بهره‌برداری کند. همچنین این فرآیند به تحلیل عمیق‌تر داده‌ها و ارائه دقیق‌تر نتایج کمک شایانی می‌کند. مدت زمان هر مصاحبه با توجه به شرایط مصاحبه‌شونده بین ۳۰ تا ۴۰ دقیقه بوده است. در طول مصاحبه، اطلاعاتی در مورد سن، مدرک تحصیلی و میزان سنوات کاری مصاحبه‌شوندگان جمع‌آوری شده و از پرسیدن سوالات شخصی خودداری شده است. داده‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها به روش تحلیل محتوا تحلیل شد. در این روش، ابتدا نوارهای صوتی مصاحبه‌ها پیاده‌سازی شده و سپس کدهای مرتبط با موضوع پژوهش از متن پیاده‌شده استخراج شدند. این کدها در قالب دسته‌بندی‌های موضوعی سازماندهی و در نهایت، بر اساس این دسته‌بندی‌ها، نتایج پژوهش ارائه شد. در انجام این پژوهش، کلیه ملاحظات اخلاقی رعایت شده است. از جمله این موارد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: کسب رضایت آگاهانه از مصاحبه‌شوندگان برای شرکت در پژوهش و ضبط صدای آنها، حفظ محرمانه‌بودن اطلاعات مصاحبه‌شوندگان و عدم افشای هویت آنها، اجتناب از هرگونه قضاوت شخصی در مورد دیدگاه‌ها و نظرات مصاحبه‌شوندگان، تأکید بر اینکه شرکت در پژوهش کاملاً داوطلبانه است و مصاحبه‌شوندگان می‌توانند در هر زمان که بخواهند از ادامه مصاحبه انصراف دهند. با اجرای دقیق و منظم مراحل فوق، پژوهش حاضر تلاش دارد تا با جمع‌آوری داده‌های کیفی و تحلیل دقیق آنها، به درک عمیق‌تری از چالش‌ها و فرصت‌های تقویت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده در عصر دیجیتال دست یابد و راهکارهای عملی و مؤثری را در این زمینه ارائه دهد.

جدول شماره ۱. مشخصات افراد مصاحبه شده

کد	جنسیت	مدرک تحصیلی	میزان سنوات کاری
B۱	مرد	ارشد زبان	۱۵
B۲	مرد	دکترای ادبیات فارسی	۱۴
B۳	زن	دکترای زبان	۲۵
B۴	زن	دکترای زبان	۳۳
B۵	زن	دکترای روانشناسی بالینی	۲۵
B۶	مرد	دکترای معارف اسلامی و حقوق	۲۰
B۷	مرد	دکترای روانشناسی تربیتی	۲۲
B۸	مرد	دکترای روانشناسی تربیتی	۳۴
B۹	زن	دکترای روانشناسی بالینی	۱۲
B۱۰	مرد	دکترای روانشناسی خانواده	۱۱
B۱۱	مرد	دکترای روانشناسی تربیتی	۱۶
B۱۲	زن	دکترای اقتصاد	۲۳
B۱۳	زن	دکترای حقوق	۲۶

برای ارتقای اعتبار و پایایی یافته‌ها، از رویکردهای دقیق و جامعی استفاده شد. بدین منظور، ضمن بهره‌گیری از استراتژی‌های پیتی، تامسون و استیو^{۱۳} (۲۰۱۲) جهت تضمین اتکاپذیری، اطمینان‌پذیری، تصدیق‌پذیری و انتقال‌پذیری، از اصول نظریه زمینه‌ای چارمز^{۱۴} (۲۰۱۴) نیز به منظور تحلیل عمیق و ساختن نظریه از دل داده‌ها بهره گرفته شد. برای دستیابی به اتکاپذیری،

۱۳. Petty, Thomson, & Stew

۱۴. Charmaz

فرآیند پژوهش، از جمله مراحل نمونه‌گیری، مصاحبه‌ها و کدگذاری، به صورت دقیق مستندسازی گردید. به منظور اطمینان‌پذیری، از روش‌های مثلث‌سازی داده‌ها (استفاده از مصاحبه‌های متعدد با شرکت‌کنندگان متنوع) و بازبینی اعضا (ارائه یافته‌ها به شرکت‌کنندگان جهت تایید) استفاده شد. جهت افزایش تصدیق‌پذیری، فرآیند کدگذاری و تحلیل داده‌ها به صورت شفاف و با استفاده از کدگذاری‌های چندگانه انجام شد و در نهایت، برای انتقال‌پذیری، توصیفات دقیق و جامعی از زمینه پژوهش، شرکت‌کنندگان و فرآیند تحقیق ارائه گردید. همچنین، با استفاده از رویکرد چارمز، تحلیل داده‌ها به صورت مداوم و با تاکید بر ساختن نظریه از دل داده‌ها انجام شد و نظریه‌های حاصل به صورت منظم بازبینی و اصلاح گردید. این اقدامات، ضمن افزایش دقت و اعتبار پژوهش، امکان تعمیم‌پذیری یافته‌ها به سایر زمینه‌های مرتبط را فراهم نمود.

یافته‌ها

جدول شماره ۲. چه راهکارهایی برای تعمیق‌بخشی ارزش‌های دینی و ملی در عصر دیجیتال وجود دارد؟

کد	نمونه متن مصاحبه	کد اولیه	کد ثانویه
B۲ B۶ B۹	اولین کار آگاهی بخش‌یست چراکه تا وقتی زمینه لازم که همان آگاهی اولیه هست ایجاد نکنیم باقی کارها بی فایده است...		
B۵ B۸	...آموزش نحوه تحلیل و ارزیابی محتواهای دیجیتال به کودکان و نوجوانان...		
B۸ B۱۳	...با آموزش درست به کودکان باید سبب بشویم که آنان بتوانند از بین اطلاعات مختلف، ارزش‌های درست و متناسب با فرهنگ دینی و ملی خود را انتخاب کنند		
B۵	...چون حوزه مربوط به خانواده است نباید صرفاً همه چیز برای آگاهی بخشیدن به کودکان باشد بلکه باید والدین و بزرگسالان را در نظر گرفت و برای آنان نیز برنامه‌هایی داشت...	تقویت سواد رسانه‌ای در خانواده	آگاهی‌بخشی و آموزش
B۱۰	آموزش به کودکان و نوجوانان برای انتخاب محتوای درست و متناسب با فرهنگ دینی و ملی خود از بین اطلاعات مختلف موجود در فضای مجازی.		
B۱۱	آموزش نحوه تحلیل و ارزیابی محتواهای دیجیتال به کودکان و نوجوانان و همچنین والدین، از اهمیت بالایی برخوردار است.		
B۱ B۴	...مدارس میتوانند در افزایش آگاهی هم کودکان و نوجوانان و هم والدین سهم قابل توجهی داشته باشه...		
B۱ B۳ B۸	ایجاد اپلیکیشن‌هایی که آموزش‌های دینی و ملی را به شیوه‌ای جذاب ارائه میدهند...	ساخت اپلیکیشن‌های آموزشی	
B۵ B۹	...توسعه برنامه‌های موبایلی که محتوای آموزشی و تفریحی مرتبط با ارزش‌های دینی و ملی را در اختیار خانواده‌ها قرار دهد...		
B۹ B۱۱	...توسعه اپلیکیشن‌های تعاملی با محتوای دینی و ملی مثل داستان‌های قرآنی یا اسطوره‌های ملی که به صورت جذاب برای کودکان و نوجوانان طراحی شده باشد...		
B۵ B۱۲	... ساخت بازی‌ها و برنامه‌های سرگرم‌کننده که ارزش‌های دینی و ملی را به کودکان آموزش دهند...	ساخت اپلیکیشن‌های آموزشی و تعاملی	تولید و انتشار محتوای هدفمند
B۶	طراحی و توسعه اپلیکیشن‌های تعاملی با محتوای دینی و ملی مانند داستان‌های قرآنی یا اسطوره‌های ملی به صورت جذاب برای کودکان و نوجوانان.		
B۲	...طراحی برنامه‌هایی مثل پادکست مذهبی که ارزش‌های دینی و ملی را ترویج میدهند	ساخت پادکست مذهبی	
B۴	...چون تکنولوژی سبب تسهیل کارها شده است و سطح دسترسی افزایش داده مثل کتاب‌های الکترونیکی میتوانیم از این راه استفاده کنیم و کتاب‌های مناسب تهیه کنیم...	تهیه کتاب‌های الکترونیکی	

روانشناسی مثبت‌نگر اسلامی

ایجاد شخصیت های برجسته انمیشنی	...حتی استفاده از انیمیشن های کوتاه و ایجاد شخصیت های شاخص کارتونی مثل سیاه ساکتی که سبب گسترش فرهنگ درست رانندگی کردن بود سبب می شود که نه تنها کودکان بلکه بزرگ سالان در جریان ایجاد شده همراه شوند و ارزش ها ارتقا یابد	B۵
	برگزاری کلاس های آموزشی	B۱۲
نقش والدین و خانواده و بهره گیری آنان از تکنولوژی	...استفاده از برنامه و سایت آموزشی آنلاین برای برگزاری دوره های آموزشی در زمینه ارزش های دینی و ملی، که به خانواده ها کمک می کند تا با این مفاهیم آشنا شوند...	B۱۲
	استفاده فعال توسط والدین	B۵ B۹ B۱۳
نقش مدارس و نهادهای آموزشی	والدین می توانند از فناوری های کنترل والدین برای محدود کردن دسترسی فرزندان به محتوای نامناسب و هدایت آنها به سمت محتوای سازنده استفاده کنند	B۶
	استفاده از شبکه های اجتماعی به شیوه ای کنترل شده	B۸
نقش مدارس و نهادهای آموزشی	مدارس می توانند در افزایش آگاهی کودکان، نوجوانان و والدین نقش مؤثری داشته باشند و کلاس ها و کارگاه های آموزشی متعددی در این زمینه برگزار کنند.	B۷
	استفاده از برنامه ها و سایت های آموزشی آنلاین	B۱۰

با توجه به نتایج جدول ۱ نتایج سوال اول نشان می دهد که تکنولوژی، رسانه ها و فضای مجازی نقش دوگانه ای در این زمینه ایفا می کنند. از یک سو، می توانند ابزاری مؤثر برای ترویج و تعمیق این ارزش ها باشند و از سوی دیگر، چالش هایی جدی برای خانواده ها و نسل جوان ایجاد کنند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که خانواده به عنوان مهم ترین نهاد اجتماعی، نقش محوری در تربیت فرزندان و انتقال ارزش های دینی و ملی ایفا می کند. با این حال، در عصر دیجیتال، خانواده ها نیازمند آگاهی و آموزش کافی در زمینه سواد رسانه ای، نحوه استفاده صحیح از تکنولوژی و شیوه های فرزندپروری مناسب هستند. علاوه بر این، تولید محتوای دیجیتال هدفمند و جذاب، همکاری و هماهنگی بین خانواده، مدرسه، رسانه ها و دولت، و نیز تدوین قوانین و مقررات مناسب در فضای مجازی، از جمله عوامل کلیدی در تقویت ارزش های دینی و ملی در خانواده ها به شمار می روند. با بهره گیری از فرصت های موجود و غلبه بر چالش ها، می توانیم شاهد نسلی باشیم که با حفظ هویت دینی و ملی خود، در مسیر پیشرفت و تعالی گام برمی دارد.

جدول شماره ۳. رسانه های جمعی چگونه می توانند سبب ترویج فرصت ها در جهت تقویت ارزش های دینی و ملی در خانواده ها شوند

کد	نمونه متن مصاحبه	کد اولیه	کد ثانویه
B۱ B۶ B۱۱ B۱۲	...رسانه ها به خاطر افزایشی تعاملات انسان ها جدا از مشکلاتی که میتواند ایجاد کنند میتوانند باعث شوند ارزش های ملی تقویت شوند...	تقویت ارزش های ملی	فرصت های ایجاد شده توسط رسانه های جمعی

روانشناسی مثبت‌نگر اسلامی

	استفاده از اطلاعات مفید	...با استفاده از رسانه می‌توانیم اطلاعات زیادی به دست بیاوریم...	B۲ B۳ B۵ B۹ B۱۱
	ارائه الگوهای مثبت در رسانه‌ها	...از طریق رسانه می‌توانیم شخصیت‌های ملی و مذهبی را برجسته‌سازی کنیم و ایجادالگو برای جامعه شویم...	B۳ B۸ B۹ B۱۲
	تولید برنامه‌های هدفمند	...تولید برنامه‌هایی که به بررسی موضوعات مرتبط با فرهنگ، تاریخ، دین و هویت ملی بپردازند...	B۲ B۴
	پوشش خبری مثبت	...تمرکز بر اخبار مثبت مرتبط با دستاوردها یا رویدادهای فرهنگی-ملی که حس افتخار را در جامعه تقویت کند...	B۵
	تشویق مشارکت عمومی	...ایجاد کمپین‌هایی که مردم را تشویق به مشارکت فعال در فعالیت‌های فرهنگی-ملی کند، مانند جشنواره‌ها یا مسابقات هنری...	B۶
برجسته‌سازی الگوهای مثبت	ارائه الگوهای مثبت در رسانه‌ها	رسانه‌ها می‌توانند با پرداختن به زندگی و دستاوردهای شخصیت‌های ملی و مذهبی، الگوهای مثبت و الهام‌بخشی را برای جامعه، به ویژه جوانان، معرفی کنند.	B۱
	ایجاد شخصیت‌های برجسته انیمیشنی	ساخت انیمیشن‌های جذاب و آموزنده با شخصیت‌های ملی و قهرمانان کشور، می‌تواند به ترویج ارزش‌های ملی در بین کودکان و نوجوانان کمک کند.	B۷
تولید و انتشار محتوای هدفمند	تولید برنامه‌های هدفمند	تولید برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی که به بررسی موضوعات مرتبط با فرهنگ، تاریخ، دین و هویت ملی می‌پردازند، می‌تواند به افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی در این زمینه‌ها کمک کند.	B۴
	تولید برنامه‌های گفتگو محور	برنامه‌های گفتگو محور با حضور کارشناسان و صاحب‌نظران در زمینه مسائل ملی و فرهنگی، می‌تواند به بحث و تبادل نظر در مورد این مسائل و ارائه راهکارهای مناسب کمک کند.	B۷
	تولید مستندهای تاریخی و فرهنگی	ساخت مستندهای جذاب و آموزنده درباره تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم و دستاوردهای ملی، می‌تواند به تقویت حس غرور و تعلق ملی در بین مردم کمک کند.	B۱۰
	انتشار محتوای آموزشی	رسانه‌ها می‌توانند محتوای آموزشی و مستند درباره تاریخ و فرهنگ ملی و دینی منتشر کنند که به آگاهی خانواده‌ها و جوانان کمک کند.	B۱۳
قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی	پوشش خبری مثبت	تمرکز بر اخبار مثبت مرتبط با دستاوردها یا رویدادهای فرهنگی-ملی که حس افتخار و غرور ملی را در جامعه تقویت می‌کند، می‌تواند به تقویت روحیه ملی و امید به آینده کمک کند.	B۲
	تشکیل گروه‌ها و صفحات اجتماعی	...ایجاد گروه‌ها و صفحات اجتماعی که در آن‌ها محتوای مثبت و آموزنده در زمینه ارزش‌های دینی و ملی به اشتراک گذاشته می‌شود...	B۷
	تشکیل صفحات رسمی	...ایجاد صفحات رسمی در پلتفرم‌هایی مانند اینستاگرام یا ای‌تا، رویکا برای انتشار محتوای خلاقانه مبتنی بر ارزش‌ها مثل کلیپ‌های کوتاه...	B۱۳
برنامه‌های گفتگو محور	برنامه‌های گفتگو محور	...تولید برنامه‌های تلویزیونی که به بحث و گفتگو درباره ارزش‌های دینی و ملی اختصاص دارد و بینندگان را به مشارکت و تبادل نظر دعوت می‌کند...	B۸
	انتشار محتوای آموزشی	...رسانه‌ها می‌توانند محتوای آموزشی و مستند درباره تاریخ و فرهنگ ملی و دینی منتشر کنند که به آگاهی خانواده‌ها کمک کند...	B۶ B۹

	پخش برنامه‌های آموزشی	...تولید برنامه های تلویزیونی باموضوعیت انقلاب و مناسبت های مذهبی...	B۱۰
	تبلیغات فرهنگی	...پخش تیزرهای کوتاه با مضامین اخلاقی، دینی و ملی در ساعت‌های پربیننده...	B۱۱
از استفاده ظرفیت‌های فضای مجازی	ایجاد چالش	با ایجاد چالش‌های جذاب و خلاقانه در فضای مجازی، می‌توان ارزش‌های ملی و دینی را به شیوه‌ای نوین و جذاب در بین جوانان ترویج کرد	B۱
	تبلیغات فرهنگی	پخش تیزرهای کوتاه با مضامین اخلاقی، دینی و ملی در ساعت‌های پربیننده تلویزیون و فضای مجازی، می‌تواند به یادآوری و ترویج این ارزش‌ها در بین مردم کمک کند.	B۳
	پخش برنامه‌های آموزشی	پخش برنامه‌های آموزشی در مناسبت‌های ملی و مذهبی، می‌تواند به افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی در این زمینه‌ها کمک کند.	B۷
	تولید و پخش برنامه‌های مناسبتی در ایام و مناسبت‌های ملی و مذهبی	تولید و پخش برنامه‌های تلویزیونی جذاب در مناسبت‌های ملی و مذهبی، می‌تواند به تقویت حس تعلق و همبستگی ملی در بین مردم کمک کند.	B۱۱

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۳، رسانه‌ها با بهره‌گیری از راهکارهای گوناگون، نقش بسزایی در تقویت ارزش‌های ملی ایفا می‌کنند. این راهکارها شامل برجسته‌سازی الگوهای مثبت، تولید و انتشار محتوای هدفمند، پوشش خبری مثبت، تشویق مشارکت عمومی، استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی، تبلیغات فرهنگی و برنامه‌های مناسبتی است. رسانه‌ها با پرداختن به زندگی و دستاوردهای شخصیت‌های ملی و مذهبی، می‌توانند الگوهای الهام‌بخشی را برای جامعه معرفی کنند. تولید برنامه‌های هدفمند و گفتگو محور، مستندهای تاریخی و فرهنگی، و انتشار محتوای آموزشی، به افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی در زمینه مسائل ملی و فرهنگی کمک می‌کند. پوشش خبری مثبت و تمرکز بر دستاوردها و رویدادهای غرورآفرین، حس افتخار و تعلق ملی را در جامعه تقویت می‌کند. تشویق مردم به مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و ملی، حس مسئولیت و تعلق به کشور را افزایش می‌دهد. استفاده از فضای مجازی و ایجاد چالش‌های جذاب و خلاقانه، به ترویج ارزش‌ها در بین جوانان کمک می‌کند. تبلیغات فرهنگی و پخش تیزرهای کوتاه با مضامین اخلاقی و ملی، به یادآوری و ترویج این ارزش‌ها در بین مردم کمک می‌کند. در نهایت، تولید و پخش برنامه‌های مناسبتی در ایام و مناسبت‌های ملی و مذهبی، به تقویت حس همبستگی و اتحاد ملی کمک می‌کند. با استفاده از این راهکارها و تلفیق آنها با روش‌های نوین و خلاقانه، رسانه‌ها می‌توانند نقش مؤثری در تقویت ارزش‌های ملی در جامعه ایفا کنند و به ساخت جامعه‌ای پویا، متحد و سربلند کمک کنند.

جدول شماره ۴. چگونه با استفاده از فیلم‌ها و تولیدات سینمایی می‌توانیم سبب ترویج ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها شویم

کد	نمونه متن مصاحبه	کد اولیه	کد ثانویه
B۲ B۳ B۷ B۹ B۱۰ B۱۳	...از طریق فیلم و انیمیشن می‌توان مفاهیم را به شکل عمیق در مخاطب ایجاد کرد...	تأثیرگذاری عمیق در مخاطب	اهمیت و ضرورت استفاده از فیلم و تولیدات سینمایی
B۳ B۵ B۹ B۱۲	...خب فیلم و سریال‌ها مقبولیت بیشتر و عوام‌پسند هستند در نتیجه...	مقبولیت بیشتر در جامعه	
B۲	سریال‌ها و انیمیشن‌ها برای کودکان بسیار جذاب هستند و می‌توان از آنها برای یاد دادن ارزش‌های ملی و مذهبی به کودکان استفاده کرد.	جذابیت برای کودکان	فواید استفاده از فیلم و تولیدات سینمایی

	راه انتقال ارزش‌ها به کودکان	...سریالها و انیمیشن‌ها برای کودکان بسیار جذاب هستند و میتوانم از آنان برای یاددادن ارزش‌های ملی و مذهبی استفاده کنیم...	B۴ B۹
	افزایش ثمربخشی	...همان‌طور که گفتم ایجاد فیلم‌ها و انیمیشن‌هایی که داستان‌های جذابی داشته باشند و در عین حال مفاهیم دینی و ملی را آموزش دهند بسیار ثمر بخش است...	B۱
نقش خانواده در بهره‌گیری از فیلم و تولیدات سینمایی	ایجاد جلسات خانوادگی برای تماشای فیلم‌های ارزش‌محور	...پدر و مادر میتوانند مثلاً انیمیشن یا فیلم خاصی انتخاب کنند و با فرزندان به تماشای آن بنشینند و پس از آن به تحلیل مفاهیم بپردازند البته قبل این اتفاقات باید فیلم‌هایی را چوب این موضوع ساخته شوند...	B۵
	همراه شدن والدین برای دیدن فیلم‌های سینمایی	...مثلاً والدین میتوانند فرزندان‌شان رو به سینما ببرن تا باهم فیلم‌های خوب را تماشا کنند...	B۱۲
قابلیت‌های استفاده از فیلم و تولیدات سینمایی	ساخت مستندهایی مربوط به شخصیت‌های برجسته	...ایجاد مستندات مربوط به شخصیت‌های برجسته ملی میتواند مفید باشد چون مردم با نحوه زندگی و رفتار آن‌ها آشنا میشوند...	B۶ B۱۰ B۱۳
	ساخت فیلم بر اساس رویدادهای واقعی	...ساخت فیلم‌هایی با داستان‌هایی که بر اساس رویدادهای مهم کشور ساخته شده‌اند تا حس افتخار ملی را تقویت کنند...	B۷ B۱۰
	تهیه فیلم بر مبنای شخصیت‌های برجسته	...ساخت فیلم‌هایی با داستان‌هایی که بر اساس شخصیت‌های تاریخی مهم کشور ساخته شده‌اند تا حس افتخار ملی را تقویت کنند...	B۷
	نمایش الگوهای مثبت	...تولید فیلم‌هایی که شخصیت‌های اصلی آنها الگوهای مثبتی از لحاظ اخلاقی، دینی یا فرهنگی باشند تا مخاطبان بتوانند با آنها همذات‌پنداری کنند...	B۹
	برگزاری جشنواره‌های فیلم	...برگزاری جشنواره‌هایی که در آن‌ها آثار سینمایی با موضوعات دینی و ملی نمایش داده می‌شود و بحث و تبادل نظر در مورد آن‌ها انجام می‌گیرد...	B۱۰
	استفاده از شخصیت‌های محبوب	...استفاده از بازیگران و شخصیت‌های معروف که به ارزش‌های دینی و ملی پایبند هستند، برای ترویج این ارزش‌ها از طریق فیلم‌ها...	B۱۱
	تولید اثرات سینمایی ارزش‌محور	...ساخت آثاری با محوریت همبستگی خانوادگی، احترام به والدین، و پایبندی به آیین‌های ملی که برای تمام سنین جذاب باشد...	B۱۲
	فراهم کردن مستندات براساس گروه‌های سنی	...چون هدف ما گسترش ارزش‌های مذهبی و ملی خانواده‌ها است در نتیجه باید گروه‌های سنی مختلفی در نظر بگیریم پس بهتره مستنداتی برای مخصوص قشر بزرگسال بسازم...	B۱۳

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ۴، می‌توان نتیجه گرفت که فیلم‌ها و تولیدات سینمایی به عنوان ابزاری قدرتمند، ظرفیت بالایی برای ترویج ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌ها دارند. این رسانه با جذابیت و تأثیرگذاری عمیق خود، می‌تواند مفاهیم ارزشی را به شیوه‌ای مؤثر به مخاطبان، به ویژه کودکان و نوجوانان، منتقل کند. خانواده‌ها با ایجاد جلسات خانوادگی برای تماشای فیلم‌های ارزش‌محور و همراهی فرزندان در انتخاب و تماشای فیلم‌های سینمایی مناسب، می‌توانند نقش مهمی در بهره‌گیری از این ظرفیت ایفا کنند. علاوه بر این، ساخت مستندهایی درباره شخصیت‌های برجسته ملی، فیلم‌هایی بر اساس رویدادهای واقعی و شخصیت‌های تاریخی، و نیز نمایش الگوهای مثبت در فیلم‌ها، می‌تواند به تقویت حس افتخار ملی و ترویج ارزش‌های اخلاقی، دینی و فرهنگی در بین مخاطبان کمک کند. برگزاری جشنواره‌های فیلم با موضوعات دینی و ملی و استفاده از شخصیت‌های محبوب در فیلم‌ها نیز از دیگر راهکارهای مؤثر برای ترویج این ارزش‌ها از طریق سینما است. در نهایت، با توجه به اهمیت گروه‌های سنی مختلف، تولید مستندات و فیلم‌های مناسب برای گروه‌های سنی مختلف، از جمله بزرگسالان، نیز ضروری است.

جدول شماره ۵. خانواده‌ها چگونه می‌توانند چالش‌هایی که به خاطر فناوری و تکنولوژی به وجود آمده است را به عنوان فرصتی برای تقویت ارزش‌های دینی و ملی استفاده کنند

کد	نمونه متن مصاحبه	کد اولیه	کد ثانویه
B۱ B۶	...به جای منع کامل والدین می‌توانند با تعیین قوانین مشخص و ارائه جایگزین‌های جذاب، از فناوری به شیوه‌ای مفید استفاده کنند...	تعیین قوانین و مقررات برای استفاده از فناوری	مدیریت، کنترل و هدایت هوشمندانه استفاده از تکنولوژی
B۸ B۱۱	...خانواده‌ها می‌توانند زمان‌های مشخصی را برای استفاده از تکنولوژی تعیین کنند تا به جای آن، فعالیت‌های معنوی و فرهنگی را در کنار هم انجام دهند...	تعیین زمان‌های مشخص برای استفاده از تکنولوژی	
B۹	خانواده‌ها می‌توانند زمان‌های مشخصی را برای استفاده از تکنولوژی تعیین کنند و در سایر اوقات به فعالیت‌های معنوی و فرهنگی، گفت‌وگو و تعامل با یکدیگر بپردازند.	تعیین زمان‌های مشخص برای استفاده از تکنولوژی	
B۱۱	...بهره‌گیری از نرم‌افزارها و ابزارهای فیلترینگ محتوا که به والدین اجازه می‌دهد محتوای مناسب برای کودکان خود انتخاب کنند و از دسترسی به محتوای نامناسب جلوگیری کنند...	فیلتر محتوا	
B۱۳	...باید والدین بر فعالیت‌های آنلاین فرزندان‌شان نظارت داشته باشند...	نظارت فعال	
B۲ B۹	...تشکیل گروه‌های خانوادگی در پیام‌رسان‌ها برای تبادل مفاهیم دینی و ملی یا برنامه‌ریزی جلسات مجازی برای گفت‌وگو در باره ارزش‌های ملی و مذهبی...	استفاده از فضای مجازی برای تعاملات خانوادگی و دینی	راهکارهای پیشبرد فعالیت‌های خانوادگی در جهت تعمیق ارزش‌ها
B۲	...تشکیل گروه با اعضای فعال که در مسجد اینگونه تعامل‌شان با افرادی است که عملشان سبب تقویت ارزش‌های مدنظرمون میشوند...		
B۳ B۵ B۱۳	آموزش به فرزندان برای تحلیل و تشخیص محتواهای نامناسب و تقویت حس مسئولیت‌پذیری نسبت به اطلاعات دریافتی.	تقویت مهارت تفکر انتقادی در برابر محتواهای نامناسب	
B۵ B۸ B۱۱ B۱۲	...خانواده با حضور خود و تشویق فرزندان در شرکت در رویداد مذهبی و ملی سبب ارتقا سطح کودکان میشوند...	تشویق مشارکت در رویدادهای فرهنگی و مذهبی	
B۸	...خانواده‌ها می‌توانند با تولید محتوای مثبت و آموزنده در فضای مجازی، الگوی خوبی برای دیگران باشند و ارزش‌های دینی و ملی را ترویج دهند...	تولید محتوا توسط خانواده	
B۹	...استفاده از بازی‌های آنلاین یا اپلیکیشن‌هایی که اعضای خانواده را به انجام مراسم دینی مثل قرائت جمعی قرآن تشویق می‌کند...	فعالیت‌های مشترک دیجیتال	
B۱۱	...والدین کودکان خود را بجای استفاده از فضای مجازی به شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی تشویق کنند...	تشویق به انجام فعالیت‌ها فرهنگی و مذهبی	
B۱	...همچنین گفتن خاطرات مربوط به مراسمات مذهبی و ملی برای ایجاد علاقه در کودکان مهم است...	ایجاد محیط گفتگو محور در خانواده	

		...ایجاد فضایی برای گفت‌وگو درباره چالش‌ها و فرصت‌هایی که تکنولوژی فراهم می‌کند تا اعضای خانواده بتوانند نظرات خود را بیان کرده و راهکارهایی مشترک پیدا کنند...	B۷ B۱۰
		...با گفت‌وگو و همدلی، خانواده‌ها می‌توانند فضایی ایجاد کنند که اعضا با خیال راحت درباره چالش‌های پیش رو صحبت کرده و راه‌حل‌های مناسب پیدا کنند...	B۴ B۷ B۱۳

براساس نظرات افراد مصاحبه شده، انجام اقدامات لازم در جهت کنترل و هدایت هوشمندانه استفاده از تکنولوژی نظیر تعیین قوانین و مقررات برای استفاده از فناوری، فیلتر محتوا و نظارت فعال در راستای تقویت ارزش‌های دینی و ملی موثر است همچنین استفاده از فضای مجازی برای تعاملات خانوادگی و دینی، تقویت مهارت تفکر انتقادی در برابر محتواهای نامناسب، تشویق مشارکت در رویدادهای فرهنگی و مذهبی، تولید محتوا توسط خانواده، فعالیت‌های مشترک دیجیتال، تشویق به انجام فعالیت‌ها فرهنگی و مذهبی و ایجاد محیط گفت‌وگو محور در خانواده از جمله راهکارهای پیشبرد فعالیت‌های خانوادگی در جهت تعمیق ارزش‌ها محسوب می‌گردد.

جدول شماره ۶. دولت چه نقشی در راستای تقویت ارزش‌های دینی و ملی خانواده می‌تواند داشته باشد؟

کد	نمونه متن مصاحبه	کد اولیه	کد ثانویه
B۱	دولت می‌تواند با فراهم‌سازی بودجه مختص فعالیت‌های فرهنگی، به برگزاری رویدادها، جشنواره‌ها و برنامه‌های فرهنگی که به ترویج ارزش‌های دینی و ملی می‌پردازند، کمک کند.	فراهم‌سازی بودجه برای فعالیت‌های فرهنگی	
B۲	دولت می‌تواند با تدوین سیاست‌هایی که حمایت مالی لازم را برای پروژه‌ها یا برنامه‌هایی که هدفشان ترویج این ارزش‌هاست فراهم کند، به تقویت بنیان خانواده و ترویج ارزش‌های دینی و ملی کمک کند.	برنامه‌ریزی مالی توسط دولت	
B۴ B۶ B۹ B۱۱ B۱۳	دولت می‌تواند با تأمین مالی برای انجام تمامی فعالیت‌هایی که مربوط به تقویت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده است، به نهادها و سازمان‌های فعال در این زمینه کمک کند.	تامین بودجه	حمایت مالی و بودجه‌ای توسط دولت
B۳	تدوین سیاست‌هایی که حمایت مالی لازم را برای پروژه‌ها یا برنامه‌هایی فراهم کند که هدفشان ترویج این ارزش‌هاست...	سیاست حمایتی	
B۸	دولت می‌تواند با سرمایه‌گذاری در سیستم آموزشی کشور و گنجاندن مباحث مرتبط با فرهنگ، تاریخ، دین و هویت ملی در برنامه تحصیلی مدارس، به تربیت نسل آینده‌ای آگاه و پایبند به ارزش‌های ملی و دینی کمک کند.	سرمایه‌گذاری در سیستم آموزشی	
B۱	...مثلا در بخش فیلم وسینمای که گفتم میتوان بخشی که متعلق با دولت است همکاری با کارشناسان دینی و فرهنگی برای اطمینان از صحت محتوای ارائه شده در فیلم‌ها داشته باشند...	همکاری متخصصان	حمایت های دولت
B۶	...در همین امر تولیدات سینمایی باید از اثراتی که محتوای مربوط به ارزش‌ها دارند حمایت شود و حتی پیش زمینه لازم برای ساخت اینگونه آثار فراهم شود...	حمایت از تولید محتوا	
B۵ B۷ B۱۳	...باید به شکل خاص از نهاد های مرتبط حمایت کرد...	حمایت از نهادهای فرهنگی	

	تدوین سیاست‌های آموزشی	...ایجاد سیاست‌های آموزشی که در آن‌ها به ارزش‌های دینی و ملی توجه ویژه‌ای شود و در برنامه‌های درسی گنجانده...	B۸ B۱۰ B۱۲
	برگزاری رویدادهای ملی و دینی	دولت می‌تواند با برگزاری رویدادهای ملی و دینی، فرصتی برای خانواده‌ها فراهم کند تا در این فعالیت‌ها شرکت کنند و ارزش‌های خود را تجدید کنند.	B۹
	تدوین قوانین و مقررات تدوین	قوانین و مقررات مناسب برای مقابله با محتوای مضر و نامناسب در فضای مجازی و حمایت از حقوق کودکان و خانواده‌ها در این فضا.	B۱۱

با توجه به نتایج جدول ۶، دولت با اتخاذ رویکردهای گوناگون، می‌تواند نقش بسیار مهمی در تقویت ارزش‌های دینی و ملی خانواده ایفا کند. این نقش‌آفرینی از طریق حمایت‌های مالی و بودجه‌ای، سرمایه‌گذاری در آموزش، همکاری با متخصصان، حمایت از تولید محتوا، پشتیبانی از نهادهای فرهنگی، تدوین سیاست‌های آموزشی مؤثر، برگزاری رویدادهای ملی و دینی و تدوین قوانین و مقررات کارآمد در فضای مجازی، قابل تحقق است. به طور مشخص، دولت با تخصیص بودجه و حمایت مالی از برنامه‌ها و پروژه‌های مرتبط با ترویج ارزش‌ها، می‌تواند زمینه را برای فعالیت‌های مؤثر در این زمینه فراهم کند. سرمایه‌گذاری در نظام آموزشی و گنجاندن مباحث مرتبط با ارزش‌ها در برنامه‌های درسی، به تربیت نسل آینده‌ای آگاه و پایبند به هویت ملی و دینی کمک می‌کند. همکاری با متخصصان و صاحب‌نظران در حوزه‌های فرهنگی و دینی، از صحت و دقت محتوای ارائه شده اطمینان حاصل می‌کند. حمایت از تولید محتوای باکیفیت و جذاب در قالب فیلم، سریال، انیمیشن و سایر محصولات فرهنگی، به ترویج ارزش‌ها در بین اقشار مختلف جامعه کمک می‌کند. علاوه بر این، حمایت از نهادهای فرهنگی و مردم‌نهاد‌های فعال در این عرصه، به تقویت و گسترش فعالیت‌های فرهنگی و هنری مرتبط با ارزش‌ها منجر می‌شود. تدوین سیاست‌های آموزشی جامع و کارآمد، مسیر را برای تربیت نسلی آگاه و مسئولیت‌پذیر هموار می‌کند. برگزاری رویدادهای ملی و مذهبی، فرصتی برای تجدید و تقویت ارزش‌ها در سطح جامعه فراهم می‌کند. در نهایت، تدوین قوانین و مقررات مناسب در فضای مجازی، از خانواده‌ها و جوانان در برابر محتوای مضر و نامناسب محافظت می‌کند. با اجرای هماهنگ و هوشمندانه این راهکارها، دولت می‌تواند نقش بی‌بدیلی در تقویت ارزش‌های دینی و ملی خانواده ایفا کند و به ساخت جامعه‌ای پویا، متحد و سربلند کمک کند.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌ها، استفاده از تکنولوژی نقش قابل توجهی بر ارزش‌ها دارد و با استفاده از آن می‌توانیم محیط مناسبی جهت تعمیق بخشی ارزش‌ها ایجاد کنیم که این نتیجه با پژوهش آل زمان (۲۰۲۲) منطبق است. از سری داده‌های جدید مربوط به استفاده از تکنولوژی می‌توانیم به تولید محتوای دیجیتال هدفمند من جمله: ساخت اپلیکیشن، طراحی بازی، ساخت پادکست مذهبی، تهیه کتاب‌های الکترونیکی، ایجاد شخصیت‌های برجسته انیمیشنی و برگزاری کلاس‌های آموزشی اشاره کرد علاوه بر این بهره‌گیری والدین در تکنولوژی مانند نظارت و استفاده فعال و استفاده از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای کنترل شده می‌تواند سودبخش باشد. رسانه‌های جمعی از عوامل دیگری بودند که بررسی شد، براساس نتایج اینترنت و رسانه‌های جمعی نقش چشمگیری در ارزش‌ها دارند که با این داده با پژوهش ملکی و همکاران (۱۴۰۰) در ارتباط است. علاوه بر این استفاده از رسانه‌های جمعی در افزایش سطح معلومات از یافته‌های دیگر پژوهش بود که با تحقیق گلجائی و ستوده (۱۳۹۶) در یک راستا است علاوه بر این وجود چالش‌ها در فضای مجازی می‌تواند در جذب اعضای خانواده در فعالیت‌های مذهبی و ملی نقش داشته باشد که با نتیجه‌داری و قربانی (۱۴۰۲) هم سویی دارد. البته استفاده از اطلاعات مفید، ارائه الگوهای مثبت در رسانه‌ها، تولید برنامه‌های هدفمند، پوشش خبری مثبت و همچنین تشکیل گروه‌ها و صفحات اجتماعی و تشکیل صفحات رسمی جز راهکارهای نوین محسوب می‌شود ضمناً برنامه‌های گفت‌وگو محور، پخش برنامه‌های آموزشی و تبلیغات فرهنگی توسط صدا و سیما زمینه‌های جدیدی را می‌تواند ایجاد کند. از دیگر داده‌های به دست آمده مربوط به فیلم‌ها و مستندات سینمایی است. این عوامل نقش بسیاری برای تعمیق بخشی ارزش‌های دینی و ملی ایفا می‌کنند که با نظر هونام و همکاران (۲۰۲۲) سازگار است افزون بر این براساس داده‌های پژوهش، ساخت مستندهایی مربوط به شخصیت‌های برجسته، ساخت فیلم بر اساس رویدادهای واقعی، تهیه فیلم بر مبنای شخصیت‌های برجسته، نمایش الگوهای مثبت، برگزاری جشنواره فیلم، استفاده از شخصیت‌های محبوب، تولید

اثرات سینمایی ارزش‌محور و فراهم کردن مستندات براساس گروه‌های سنی جز راهکارهای تعمیق بخشی ارزش‌ها محسوب می‌شود.

خانواده از دیگر عناصر مهم در تعمیق بخشی ارزش‌ها در نظر گرفته شده بود. پس از بررسی یافته‌ها، به این نتیجه رسیدیم که انجام اقدامات لازم در جهت کنترل و هدایت هوشمندانه استفاده از تکنولوژی نظیر تعیین قوانین و مقررات برای استفاده از فناوری، فیلتر محتوا و نظارت فعال در راستای تقویت ارزش‌های دینی و ملی موثر است همچنین استفاده از فضای مجازی برای تعاملات خانوادگی و دینی، تقویت مهارت تفکر انتقادی در برابر محتوای نامناسب، تشویق مشارکت در رویدادهای فرهنگی و مذهبی، تولید محتوا توسط خانواده، فعالیت‌های مشترک دیجیتال، تشویق به انجام فعالیت‌ها فرهنگی و مذهبی و ایجاد محیط گفت‌وگو محور در خانواده از جمله راهکارهای پیشبرد فعالیت‌های خانوادگی در جهت تعمیق ارزش‌ها محسوب می‌گردد. علاوه بر این موارد دولت جز نقش‌های مهم برشمرده شد. سیاست‌گذاری حمایتی، تامین بودجه، فراهم سازی بودجه برای فعالیت‌های فرهنگی، سرمایه‌گذاری در حوزه آموزشی جز مهم ترین اقدامات دولت در راستای نقش بر تقویت ارزش‌های ملی و دینی در خانواده در نظر گرفته شد. البته دولت‌ها اقدامات دیگری مانند همکاری با متخصصان، حمایت از تولید محتوا، حمایت از نهادهای فرهنگی، تدوین سیاست‌های آموزشی و برگزاری رویدادهای ملی می‌توانند انجام دهند.

مهم ترین عامل در به کارگیری تکنولوژی، رسانه‌های جمعی و فیلم و تولیدات سینمایی خانواده‌ها محسوب می‌شوند حتی با سیاست‌گذاری‌های صحیح دولت، اگر والدین نتوانند از این ابزارها به درستی استفاده کنند، چالش‌های عصر حاضر تشدید خواهند شد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اکثر راهکارهای ارائه‌شده حول محوریت فعالیت خانواده‌ها است، که این موضوع اهمیت نقش خانواده را در تعمیق بخشی ارزش‌های دینی و ملی برجسته می‌کند. این نتیجه با یافته‌های نادری و همکاران (۱۴۰۱) و ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۹۲) هم‌سو است. والدین باید از نقش موثر خود آگاه باشند تا بتوانند از راهکارها در راستای رسیدن به اهداف استفاده کنند در اینجا نقش دولت‌ها بسیار حیاتی است، چراکه می‌توانند با ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی، آگاهی والدین را افزایش دهند و زمینه را برای تقویت ارزش‌ها فراهم کنند. بر طبق یافته‌ها، اقداماتی مانند برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، حمایت از تولیدات سینمایی هدفمند و ایجاد برنامه‌های آموزشی برای خانواده‌ها از جمله سیاست‌هایی است که دولت می‌تواند در این راستا اتخاذ کند.

در نهایت پژوهش حاضر نشان داد که در عصر دیجیتال، تقویت و تربیت ارزش‌های دینی و ملی در خانواده‌های ایرانی نیازمند رویکردی جامع و چندجانبه است. خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد تربیتی، باید با افزایش آگاهی و سواد رسانه‌ای، نظارت آگاهانه و ایجاد فضاهای گفت‌وگوی خانوادگی، نقش محوری خود را ایفا کند. رسانه‌ها، به‌ویژه سینما، با تولید محتوای هدفمند و الگوهای مثبت، می‌توانند ارزش‌ها را به شیوه‌ای جذاب و مؤثر منتقل کنند. دولت نیز با حمایت‌های مالی، سرمایه‌گذاری در آموزش، تدوین قوانین و مقررات مناسب در فضای مجازی، و همکاری با متخصصان، زمینه را برای تقویت این ارزش‌ها فراهم کند. در نهایت، همکاری و هماهنگی بین این سه نهاد، همراه با کنترل و هدایت هوشمندانه استفاده از تکنولوژی، می‌تواند به تربیت نسلی آگاه و پایبند به هویت دینی و ملی منجر شود.

منابع:

- ابوالقاسمی، محمود، نوروزی، عباسعلی، و طالب زاده نوبریان، محسن. (۱۳۹۲). تاثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده: از منظر هویت دینی و ملی. مطالعات ملی، ۱۴(۳)، ۵۵-۲۴. SID. <https://sid.ir/paper/470081/fa>
- امیری، س (۱۴۰۱). بررسی نقش روابط عاطفی بین فرزندان و والدین در پیشگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی. مجله خانواده درمانی کاربردی، ۴(۳)، ۵۴۸-۵۶۸. doi: 10.22034/afj.2024.3905748,2039
- تاک، افتخاری، راهله، قراعی‌نژاد و، کبری. (۱۴۰۲). اینترنت به منزله ی چالش یا فرصت در نظام آموزشی ایران. کنفرانس ملی مدیریت، روان‌شناسی و علوم رفتاری، ۶(۶)، ۱۴۵۷-۱۴۶۶.
- دارابی، معصومه و قربانی، محمد مهدی. (۱۴۰۳). فرصت‌ها و چالش‌های دین در رسانه‌های نوین با تأکید بر اینستاگرام. مطالعات دینی رسانه، ۶(۲۱)، ۱۴۲-۱۶۹. doi: 10.22034/jmrs.2024.208105

- سلمانی اردانی، محمدعلی. (۱۴۰۱). تاثیر ارزش های دینی . معنوی بر توسعه برنامه درسی هویت ساز دینی ادراک شده (مورد مطالعه دیدگاه دبیران متوسطه شهر اصفهان). ۱۱-۱، (۱)۲، (۱)۱-۱۱.
- شریفی زارچی، رضوانی، سیده زینب. (۱۳۹۸). تحکیم خانواده از منظر اسلام در فرایند جهانی شدن، چالش‌ها و راهکارها. پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده. ۸(۴)، ۳۹-۸۷.
- قائدرحمتهی، تبار، ت. (۱۴۰۱). تبیین رابطه آموزش سواد رسانه ای با خلاقیت و توسعه یادگیری الکترونیکی دانش آموزان (مطالعه موردی: شهر دورود). دانش شناسی، ۱۵(۵۷)، ۶۲-۷۳.
<https://dorl.net/dor/۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۰۰۸۲۷۵۴,۱۴۰۱,۱۵,۵۷,۵,۱>
- ملکی، امیر، عباسی، آمنه، صادقی، رسول، و بالاخانی، قادر. (۱۴۰۰). تحلیل چندسطحی عوامل مؤثر بر ارزش های خانوادگی در ایران. مطالعات ملی، ۲۲(۴) (پیاپی ۸۸)، ۱۶۳-۱۸۵. SID. <https://sid.ir/paper/۴۱۳۵۱۶/fa>
- موردی: شهر دورود. دانش شناسی، ۱۵(۵۱)۶۸-۱۰.
<https://dorl.net/dor/۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۰۰۸۲۷۵۴,۱۴۰۱,۱۵,۵۷,۵,۱>
- نادری، مژگان، حسینی، سیدحمید، و شرعیاتی، فاطمه. (۱۴۰۱). بررسی عوامل تقویت و تثبیت جایگاه خانواده و تاثیر آن بر تعالی جامعه اسلامی از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۶(۳)، ۴۲-۵۳. SID. <https://sid.ir/paper/۱۱۱۵۴۹۱/fa>
- نوری گلجائی، عبدالله و ستوده، محمد. (۱۳۹۶). راهبردهای استفاده از فرصت‌ها، کنترل و کاهش تهدیدهای سیاسی جهان اسلام از منظر آیت‌الله خامنه‌ای. علوم سیاسی. ۲۰(شماره ۷۹ - پاییز ۹۶).
- نیازی محسن، مزروعی اسماعیل و، آقابزرگی زاده شیوا. (۲۰۲۱). تدوین سناریوهای آینده ارزش های خانواده در ایران با استفاده از سناریو ویزارد. ۱۸(۱۰)، ۸۹-۸۳.

- Abdollahi E, Taher M. The Effectiveness of Parenting Skills Training on Emotional-Behavioral Problems and Parent-Child Relationships. *J Child Ment Health* ۲۰۲۰; ۶ (۴): ۲۹۰-۳۰۴. URL: <http://childmentalhealth.ir/article-۱-۷۰۶-en.html>
- Al-Zaman, M. S. (۲۰۲۲). Social mediatization of religion: islamic videos on YouTube. *Heliyon*, ۸(۳).
- Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., & Staiano, A. (۲۰۲۲). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International journal of environmental research and public health*, ۱۹(۱۶), ۹۹۶۰.
- Charmaz, K. (۲۰۱۴). *Constructing grounded theory*. Sage.
- Criollo-C, S., Guerrero-Arias, A., Jaramillo-Alcázar, Á., & Luján-Mora, S. (۲۰۲۱). Mobile learning technologies for education: Benefits and pending issues. *Applied Sciences*, ۱۱(۹), ۴۱۱۱.
- Hanum, A. M., Simanjuntak, M. B., Mayuni, I., & Zuriyati, Z. (۲۰۲۲, May). The meaning of family love in family film. In *Prosiding Seminar Nasional Inovasi Pendidikan*.
- Kaplan, Í., & Yuksel, A. H. (۲۰۲۳). Religious Language on Social Media: Perspectives of Content Producers and Users. *Journal of Media and Religion Studies*, ۶(۲), ۱۶۷-۱۸۵. <https://doi.org/۱۰,۴۷۹۵۱/mediad.۱۳۹۳۸۵۰>
- Karim, S., Choukas-Bradley, S., Radovic, A., Roberts, S. R., Maheux, A. J., & Escobar-Viera, C. G. (۲۰۲۲). Support over social media among socially isolated sexual and gender minority youth in rural US during the COVID-۱۹ pandemic: opportunities for intervention research. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, ۱۹(۲۳), ۱۵۶۱۱.
- Kim, S. S., & Kim, S. S. (۲۰۲۱). Perceived values of TV drama, audience involvement, and behavioral intention in film tourism. In *Visual Media and Tourism* (pp. ۵۱-۶۴). Routledge.
- Muftah, M. (۲۰۲۴). Impact of social media on learning English language during the COVID-۱۹ pandemic. *PSU Research Review*, ۸(۱), ۲۱۱-۲۲۶.

- Noviana, D. A., & Simanjuntak, M. B. (۲۰۲۲). Representation of The Impact Of Social Gap That Affects Moral Values In The Film" Parasite". LITERACY: International Scientific Journals of Social, Education, Humanities, ۱(۲), ۶۹-۸۲.
- Petty, N. J., Thomson, O. P., & Stew, G. (۲۰۱۲). Ready for a paradigm shift? Part ۲: Introducing qualitative research methodologies and methods. Manual therapy, ۱۱۷(۳), ۳۷۸-۳۸۴.
- Qorib, M., & Afandi, A. (۲۰۲۴). Implementing prophetic values in the islamic life guidelines for Muhammadiyah citizens: A qualitative analysis for transforming science and technology. MIQOT: Jurnal Ilmu-ilmu Keislaman, ۴۸(۱), ۱-۲۴.
- Sujarwoto, Saputri, R. A. M., & Yumarni, T. (۲۰۲۳). Social media addiction and mental health among university students during the COVID-۱۹ pandemic in Indonesia. International journal of mental health and addiction, ۲۱(۱), ۹۶-۱۱۰.